

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Nylund, R. (2022). Generalister med bred kunskap värdefulla. *Vasabladet* 8.5.2022.

Roger Nylund

ESSÄ: Generalister med bred kunskap värdefulla

Essän har publicerats i Vasabladet 8.5.2022.

"Folk går omkring med all världens samlade kunskap i telefonen i sina fickor, men de har ingen aning om hur de ska få den att hänga ihop".

Meningen är ett citat av Arturo Casadevall, medicine- och filosofiedoktor som förespråkar att ge studerande mera bredd framom spetskunskap. Han menar att bredden och den övergripande förståelsen är viktigare än faktakunskapen av det slag vi lätt hittar i mobilen. Nu vill jag snabbt tillägga att båda behövs. Då bromsarna på bilen ska servas eller då vi behöver sjukvård uppskattar vi nog alla spetskunskap, rutin och expertis. Jag pläderar inte här för det ena framom det andra utan vill bara lyfta fram att bredd också är viktigt för att den håller på att bli en bristvara i dagens samhälle. Bredd kan också göra en expert ännu bättre.

I en värld där barn och ungdomar allt tidigare ska välja sin väg och börja specialisera sig, blir generalister värdefulla. De där som har varit intresserade av många saker och kanske inte kunnat välja. De som provat sig fram. I mitt jobb stöter jag ibland på ungdomar som känner stress av att de borde veta vad de vill och "ge järnet". Dröm stort och "go for it!" säger man till ungdomarna. Visst är det fint om man vet vad man vill och är färdig att satsa hårt i 20-års åldern, men alla gör inte det. För många tar det tid att hitta sin väg, men det kan bli riktigt bra ändå! Bättre faktiskt! För det behövs också människor med överblick och det får man bara genom att pröva sig fram och vara intresserad av olika områden.

Det finska högskolesystemet har under senare år snarare minskat än ökat ungdomarnas valfrihet och möjligheter att ändra sig. Man ska välja en väg och gå den så raskt som möjligt ända ut i

arbetslivet (Statsrådet 2018). Yrkehögskolornas finansiering bygger på examina inom "normtid". Inga eftertänksamma mellanår eller tid för utforskning uppmuntras. Eventuella studerandeutbyten ska pressas in i befintlig läroplan så att de inte förlänger studietiden. Själv skulle jag föredra det system som finns i många europeiska länders högskolor, där det första året består av allmänna studier som ger tid att fundera vilken inriktning man vill ta. I dessa allmänna studier kunde gärna ingå breda allmänbildande kurser. Högskolor borde inte bestraffas ekonomiskt om de låter sina studerande ta en extra termin eller ett extra år på sig att skaffa sig bredd innan de blir klara.

Mognad kräver tid. Forskare gör en skillnad mellan "snälla" och "lömska" inlärningsmiljöer. I de snälla miljöerna återkommer samma mönster om och om igen och återkopplingen är tillförlitlig. Exempel på detta kunde vara att lära sig spela golf eller klassisk musik. Där fungerar 10 000 timmars-regeln. Öva, öva, öva och du blir bra.

I lömska inlärningsmiljöer däremot är spelreglerna otydliga och inkonsekventa. Återkopplingen kan komma långt senare och även vara motstridig. Epstein (2020) hävdar att dagens arbetsliv i ökande grad är en lömsk inlärningsmiljö. Vi jobbar ofta i stora komplexa organisationer. Den del av arbetet som består av snäll inlärningsmiljö är på god väg att tas över av robotar och artificiell intelligens. Enligt Greg Duncan var det ännu på andra delen av 1900-talet helt rätt med undervisning inriktad på tillämpade procedurer, såsom maskinskrivning eller tillverkning vid löpande band. I dag, när jobbet allt oftare går ut på att lösa oförutsedda problem i lömska inlärningsmiljöer, ofta tillsammans med andra, ställer det helt andra krav på individuell kunskap och därmed också på utbildning.

Den lömska inlärningsmiljön kräver mänskligt tänkande, öppet sinne och ja – bredd. Lång erfarenhet av snäv expertis har visat sig snarare begränsa än vidga repertoaren av lösningar. Kanske alla dessa självutnämnda experter på vad som råkar vara aktuellt för dagen kommer sig ur detta; att de faktiskt är experter på något område med en förutsägbar lärmiljö men så misstar de sig då de tillämpar sitt kunnande på andra, ofta lömska lärmiljöer. Antagligen handlar det ändå mera om den grundläggande inställningen där allvetandet ersatt den sunda nyfikenheten. Nyfikenhet präglar nämligen dem med en genuin bredd. Det här har jag fått bekräftat i samtal med framgångsrika ledare. De är påfallande ofta genuint intresserade av andra människor och vad de sysslar med.

Kreativitetsforskning visar att de flesta viktiga och intressanta upptäckter görs i gränssnittet mellan olika specialistområden. Tyvärr är det flera Nobelpristagare som på senare tid i sina tacktal sagt att de upptäckter de fått priset för nog inte skulle vara möjligt i dag längre. Specialiseringen och kraven på förutsägbara resultat är så starka. För den vetenskapliga forskningens trovärdighet är det viktigt att ha en mångfald och bredd i forskarteam säger professor Fredrik Thue vid OsloMET. Då kan man kombinera expertis från olika områden för att få en rikare bild av det utforskade fenomenet.

Men då vi nu har "all världens samlade kunskap i fickan" hur ska vi då välja, om vi är som ovan rekommenderas, nyfikna på mycket? Då man söker bredd i sin kunskap måste man ändå kunna välja

vad man tar in. Åbo Akademi konstaterar i artikeln "Vem formar din syn på världen?", publicerat den 24 mars i år att kändisar har ett stort inflytande. Arnold Schwarzenegger, tidigare filmstjärna och guvernör i Kalifornien försökte i våras påverka ryssarnas syn på världen med ett Youtube-klipp. USA förra president kom till den posten tack vare kändisskap och fick då ett väldigt inflytande. Med all kunskap i fickan är det fortfarande upp till var och en av oss att utveckla ett omdöme så att vi dels kan lära oss förstå åtminstone till någon del de stora helheterna, men framför allt kunna välja vem vi lyssnar på och vilka källor vi läser.

Källor

- Epstein, D. (2020) Bredd, Volantis förlag.
- [Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2018.](#)
- [Vem formar din syn på världen \(2022\), Åbo Akademi.](#)
- [Dette truer tiliten til forskning \(2022\), Oslomet.](#)